

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

GREEN ECONOMY AND DEVELOPMENT

Social, Economic, Technological, Scientific and Popular Science Journal

2026-YIL / SENTABR /
9-SON, II-QISM

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

*Elektron nashr. 2026-yil, sentabr.
II-qism*

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxanovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirاتبay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhridinov Zafarjon Fakhridin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyea Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukariyeva Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,
O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi huzuridagi Iqtisodiy
jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va
taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

TIJORAT BANKLARIDA KREDIT RISKLARINI BAHOLASH VA MUAMMOLI KREDITLARNI BARVAQT ANIQLASHNING SUN'YI INTELLEKTGA ASOSLANGAN MENEJMENT MODELINI TAKOMILLASHTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI	14
Alovuddin Jamolov	
YASHIL TRANSPORT: BARQAROR RIVOJLANISH UCHUN IMKONIYAT VA ISTIQBOLLAR.....	19
Quliyev Begimqul Melikovich	
SAMARQAND VILOYATIDA MAHALLIY BUDJETLARDAN FOYDALANISH ISTIQBOLLARI	25
Uzakova Kamola Bexzodovna	
O'ZBEKISTONDA EKOTURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING ZAMONAVIY TENDENSIYALARI VA ISTIQBOLLARI	31
Xolmurodova Moxichehra Dilmurodovna	
THE IMPACT OF FOREIGN DIRECT INVESTMENT ON ECONOMIC GROWTH IN UZBEKISTAN: EVIDENCE FROM AN ARDL BOUNDS TESTING APPROACH (2000–2024)	36
Ortikov Olloberdi Muzaffar o'g'li	
Rajabova Malika	
O'ZBEKISTONDA KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISH MUAMMOLARI VA ULARNI BARTARAF ETISH MEXANIZMLARI	44
Rustamova Dildora Jamshid qizi	
THIS STUDY EXAMINES BEIJING'S EXPERIENCE IN PROMOTING CROSS-BORDER E-COMMERCE IN TASHKENT FROM THE PERSPECTIVE OF REGIONAL COOPERATION	50
Wang Jiahao	
DORI VOSITALARIGA OID AXBOROTLARNI BUXGALTERIYA HISOBI VA HISOBOTLARIDA AKS ETTIRISH USLUBIYATINI TAKOMILLASHTIRISH	58
Yodgorov Xushvakt Mansurovich	
AGROSANOAT MAJMUINI MOLIVAVIY QO'LLAB-QUVVATLASHDA JAMLANMA DARAJA VA KANALLARARO TAKRORLANISHNI O'LCHASH METODIKASI: «YASHIL» YO'NALISHLAR MISOLIDA	63
Xudaynazarov Bekzod Akramovich	
ПУТИ ПОВЫШЕНИЯ КАЧЕСТВА АКТИВОВ И СТАБИЛЬНОСТИ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ В КОММЕРЧЕСКИХ БАНКАХ	69
Баймуратова Зина Акилбековна	
O'ZBEKISTONDA INVESTITSIYAVIY MUHITNI YANADA RIVOJLANTIRISH VA INFLYATSIYANING SALBIY OQIBATLARINI KAMAYTIRISH YO'NALISHLARI	75
Niyozov Asad Qosimovich	
YASHIRIN IQTISODIYOTNING NAZARIY EVOLYUTSIYASI VA UNI BAHOLASHNING ZAMONAVIY ILMIY YONDASHUVLARI	80
Afenov Nursultan Nugmatillayevich	
ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND COMPETITIVE ADVANTAGE IN HIGHER EDUCATION: OPPORTUNITIES AND CHALLENGES.....	86
Boynazarova Iroda Mahmud qizi	
GREEN BONDS IN UZBEKISTAN: OPPORTUNITIES, INSTITUTIONAL DEVELOPMENT AND BARRIERS TO SUSTAINABLE FINANCE	92
Umarova Zulaykho Tursunovna	
YASHIL INVESTITSIYALARNI JALB QILISH ORQALI BARQAROR IQTISODIY O'SISHNI TA'MINLASH MEXANIZMLARI	97
Teshayev Zafarbek Zokirovich	

RAHBARLIK LAVOZIMLARIDA XOTIN-QIZLAR ULUSHI VA MAVJUD STROTEPLAR TAHLILI	103
Abduraxmonova Feruzabonu Abduraxmon qizi	
ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND COMPETITIVE ADVANTAGE IN HIGHER EDUCATION: OPPORTUNITIES AND CHALLENGES.....	109
Boynazarova Iroda Mahmud qizi	
KATTA HAJMLI IQTISODIY MA'LUMOTLAR (BIG DATA) SHAROITIDA EKONOMETRIK BAHOLASH USULLARINING NAZARIY TRANSFORMATSIYASI.....	115
Zarikeyeva Miyasar Maratovna	
EFFECTIVE MECHANISMS FOR MANAGING ORGANIZATIONAL ECONOMIC SUSTAINABILITY IN THE PROCESS OF JOB OPTIMIZATION.....	121
Odilov Jakhongir Akram ugli	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINI BANK KREDITLARI ORQALI MOLIVAVIY QO'LLAB-QUVVATLASH MEKANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	128
Abdullayev Ahrorjon Akmaljon o'g'li	
ZARGARLIK XIZMATLARI BOZORINI RIVOJLANTIRISHDA PERFORMANCE MARKETINGDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI.....	134
Azizova Roxila Baxodir qizi	
IQTISODIYOT NAZARIYASI: NAZARIY ASOSLARDAN AMALIYOTGACHA BO'LGAN IQTISODIY JARAYONLARNI RIVOJLANTIRISH YO'LLARI	139
Xamdamiy Amriddin Xamdamiy o'g'li	
УПРАВЛЕНИЕ И ПРИНЯТИЕ РЕШЕНИЙ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ.....	145
Taravat Abdul Salam	
ПОВЕДЕНЧЕСКИЙ ПОДХОД В ГОСУДАРСТВЕННОМ УПРАВЛЕНИИ РАЗВИТИЕМ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ И КОНЦЕПТУАЛЬНАЯ МОДЕЛЬ	152
Ikrayeva Nodira Burxon kizi	
STOCK MARKET DEVELOPMENT IN UZBEKISTAN, 2023–2026: INSTITUTIONAL REFORM, PRIVATIZATION, AND EVIDENCE FROM PRIMARY EXCHANGE MICRODATA.....	159
Alekperova Dilshodakhon	
Toshkentov Kuvonchbek	
TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINI MOLIVAVIY QO'LLAB-QUVVATLASHDA TIJORAT BANKLARINING O'RNI.....	167
Bozorov Ilyos Isomiddinovich	
TIJORAT BANKLARINING KAPITAL BAZASINI MUSTAHKAMLASHDA ZAMONAVIY MOLIVAVIY INSTRUMENTLARDAN FOYDALANISHNI TAKOMILLASHTIRISH.....	173
Abduraimova Fazilat Hikmatulla qizi	
TIJORAT BANKLARI MOLIVAVIY BARQARORLIGINI BAHOLASHDA YANGI KONSEPTUAL VA USLUBIY YECHIMLAR: SIRKULYAR IQTISODIYOT TAJRIBASI.....	180
Otajanova Shahnoza Shuhratovna	
BANKLARDA RISKLARNI BOSHQARISH, DAROMAD VA NATIJADORLIKNI OSHIRISH	185
Jo'rayev Bekzod Bahodir o'g'li	
INKLYUZIV TA'LIM MUHITINI TA'MINLASHDA UMUMTA'LIM MAKTABLARI MENEJMENTINI HUDUDIY KLASSTERLASH ASOSIDA OPTIMALLASHTIRISH MODEL: TASHKILIY-BOSHQARUV MEKANIZMLARI VA SAMARADORLIK KO'RSATKICHLARI	192
Rajapova Guldona Usman qizi	
FERMER XO'JALIKLARIDA MOLIVAVIY NATIJALARNI BOSHQARISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH: FOYDA SIFATI VA BARQARORLIGINI BAHOLASH YONDASHUVLARI	198
Rashidov Baxadir Yusupovich	
HUDUDLAR RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHDA INVESTITSIALARNING ROLI.....	203
Sapayeva Fazilat Norbayevna	

ERKIN IQTISODIY ZONALARDA EKO-SANOAT PARKLARINI TASHKIL ETISH VA EKOLOGIK TADBIRKORLIKNI BAHOLASH USULLARI	207
Turg'unova Tursunoy Maratovna	
TIJORAT BANKLARIDA JISMONIY SHAXSLARNI KREDITLASHNING TASHKILIY VA HUQUQIY ASOSLARI	212
Aminova Mehriniso Erkinjonovna	
BARQAROR RIVOJLANISH (ESG) PRINSIPLARINING KOMPANIYA BRENDI QIYMATI VA JOZIBADORLIGIGA TA'SIRI	217
Dilfuza Matisakova	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA MOLIVAVIY TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH ORQALI MOLIVAVIY XIZMATLAR SAMARADORLIGINI OSHIRISH	224
Raximova Lolaxon Avazovna	
MEHNAT INTIZOMINING KORXONALAR FAOLIYATINING IQTISODIY SAMARADORLIGIGA TA'SIRI.....	228
Azizova Sayyora Xamidullayevna	
MINTAQA IQTISODIYOTI BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA TIBBIY TURIZM XIZMATLARINING EKONOMETRIK BAHOLANISHI.....	237
Yusupova Mexribon Uktamovna	
KICHIK SANOAT ZONALARIDA INVESTITSION FAOLLIKNI OSHIRISHNING RAQAMLI TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMLARINI SHAKLLANTIRISH.....	245
Jo'rayev Po'latjon Komiljon o'g'li	
MAKTABGACHA TA'LIM XIZMATLARI SOHASIDA KICHIK BIZNES RAQOBATBARDOSHLIGINI SHAKLLANTIRISHNING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI.....	251
Madaminova Feruza Tursunboy qizi	
YASHIL INVESTITSIYALARNING MINTAQAVIY IQTISODIY RIVOJLANISHDAGI O'RNI VA AHAMIYATI.....	259
Raximova Shaxnoza Xamzayevna	
KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISHDA TAYYOR MAHSULOTLAR EKSPORTINI RAG'BATLANTIRISHNING IQTISODIY ASOSLARI VA TA'MINOT YO'LLARI.....	263
Esanov Yusufjon Dilmurod o'g'li	
RAQAMLI IQTISODIYOT: MOHIYATI, XUSUSIYATLARI VA O'ZBEKISTONDAGI RIVOJLANISH TENDENSIYALARI	267
Sultonov Shahzod Shavkat o'g'li	
O'ZBEKISTON BANLARINIGKING YASHIL BANK MAHSULOTLARI TASHKIL QILISH MEXANIZMLARI VA ULARNING BANK IQTISODIY SAMARADORLIGINI SALBIY TA'SIR QILMAGAN HOLATDA MAHSULOTLARINING MOLIVAVIY BARQARORLIK TA'MINLASH YO'LLARI.....	275
Nuriddinov Murodjon Nuriddin o'g'li	
JAHON IQTISODIYOTINING GLOBALLASHUVI SHAROITIDA MILLIY EKSPORT SALOHIYATINI RIVOJLANTIRISHNING MARKETING MEXANIZMLARI.....	281
Jumayeva Zamira Bustonovna	
MARKAZIY OSIYO UCHUN GEOSIYOSIY RISK (GPR) INDEKSINI ISHLAB CHIQISH	285
Qodirova Laylo Otabekovna	
BIRLASHGAN ARAB AMIRLIKLARI STARTAP EKOTIZIMINI BOSHQARISH MODELI VA O'ZBEKISTON UCHUN SABOQLAR.....	289
Elmurod Sodiqov Shomurod o'g'li	
INTEGRATSIYALASHGAN HISOBOTNI SHAKLLANTIRISHNING METODOLOGIK YONDASHUVLARI.....	295
Abduvaliyev Zafar Mahmudovich	
AVTOMOBIL BUTLOVCHI QISMLAR ISHLAB CHIQARISHDA MAHALLIYLASHTIRISH VA TA'MINOT TARMOG'INI DIVERSIFIKATSIYALASH SAMARADORLIGI.....	301
Asadov Elyorbek Kandiayrovich	

INFRATUZILMA TADBIRKORLIK FAOLIYATI UCHUN ZARUR OBYEKTLAR, INSTITUTLAR, RESURSLAR VA XIZMATLAR MAJMU'I.....	307
Rustamov Sultonbek Bekzadovich	
TURISTIK XIZMATLAR SOHASIDA INVESTITSION JOZIBADORLIK PARADOKSLARI VA ULARNI BARTARAF ETISH MEXANIZMLARI (XORAZM VILOYATI MISOLIDA).....	315
Ollanazarov Bekmurod Davlatmurotovich	
"YASHIL" SANOAT SIYOSATINI BAHOLASHNING XUSUSIYATLARI.....	323
Ismatulloeva Madinabonu Fozil qizi	
BUDJET TASHKILOTLARIDA BUDJET MABLAG'LARI HISOBI VA ULARDAN FOYDALANISH USTIDAN ICHKI AUDITNI TAKOMILLASHTIRISH.....	330
Murtozayeva Xusnora Erkin qizi	
KORXONANING BREND EKOTIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH.....	335
Sa'dulloyev Habibullo Ibodullo o'g'li	
AGRAR VA SANOAT TARMOQLARIDA YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISH ORQALI YANGI ISH O'RINLARINI SHAKLLANTIRISH ISTIQBOLLARI.....	341
Bobojonov To'liqinbek Maxmud o'g'li	
O'ZBEKISTONDA SANOAT KORXONALARINING ENERGIYA TA'MINOTIDA QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA MANBALARINING O'RNI VA ISTIQBOLLARI.....	347
Jo'ramurodova Feruza Mardon qizi	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA SANOAT KORXONALARINING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI OSHIRISH VA INVESTITSION STRATEGIYALARNI BOSHQARISH.....	353
Nazarova Nigora Yusufovna	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA OLIY TA'LIM MUASSASALARINING AKADEMIK FAOLIYATINI TRANSFORMATSIYA QILISHNING IQTISODIY-TASHKILY ASOSLARI.....	361
Raximbayev Musobek Komiljon o'g'li	
MAHALLIY BUDJET DAROMADLARINING SHAKLLANISH TENDENSIYALARI, HUDUDLARARO FISKAL TAFOVUTLAR VA HUDUDIY SOLIQ MA'MURIYATCHILIGI MUAMMALARINING TIZIMLI TAHLILI.....	367
Azamjonov Ulug'bek Usmonjon o'g'li	
O'ZBEKISTONDA KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINI SOLIQQA TORTISH TIZIMINING EVOLYUTSION RIVOJLANISHI VA ZAMONAVIY XUSUSIYATLARI.....	377
Erxanov Muxammadjon Absayitovich	
OZIQ-OVQAT MAHSULOTLARINI EKSPORTGA YO'NALTIRISHDA MARKETING STRATEGIYASINI ISHLAB CHIQUISH.....	382
Ilhamova Zarnigor Po'latjon qizi	
MAMLAKATIMIZDA TRANSPORT INFRATUZILMASINI RIVOJLANTIRISH CHORA-TADBIRLARI.....	386
Qo'ziboev Umarbek Ulug'bekovich	
JUFT KORRELYATSIYA VA REGRESSIYA TAHLILI YORDAMIDA INVESTITSION FAOLIYAT SAMARADORLIGINI ANIQLASH.....	390
Muxtorova Shohida Negmat qizi	
TURISTIK INNOVASION LOYIHALARNI KRAUDFANDING ASOSIDA MOLIYALASHTIRISH MODELI.....	397
Ruzibayeva Nargiza Xakimovna	
TIJORAT BANKLARIDA ICHKI AUDIT AMALLARINING NATIJADORLIGIGA TA'SIR ETUVCHI MUAMMOLAR.....	403
Yuldashev Xurshidbek Mamirjonovich	
MOLIYAVIY HISOBOTNING XALQARO STANDARTLARI ASOSIDA HISOBOTNI TUZISH VA TAQDIM ETISH HAMDA AUDITINI TAKOMILLASHTIRISH.....	408
Xalilov Bahromjon Bahodirovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA BARQAROR IQTISODIY O'SISHNING NAZARIY ASOSLARI.....	412
Masharipova Maksuda Becnazarovna	

COOPERATION BETWEEN CREATIVE INDUSTRIES AND TOURISM SERVICES IN BUILDING A NATION BRAND: FORMS, ASYMMETRIES, AND THE MISSING INTERFACE	419
Yusupova Mokhinur Farkhod qizi	
SUVEREN FONDLARDA ESG TAMOIYILLARINI BAHOLASH: MANDAT TURIGA ASOSLANGAN DIFFERENSIAL YONDASHUV	429
Jumaniyazov Inomjon Turayevich	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ТАРИФНОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ЭЛЕКТРОЭНЕРГЕТИКИ УЗБЕКИСТАНА НА ОСНОВЕ РАСПРЕДЕЛЕНИЯ ЗАТРАТ И ЦЕНОВЫХ СИГНАЛОВ	438
Аллаева Гульчехра Жалгасовна	
BOZOR SHAROITIDA KADRLAR TAYYORLASH TA'LIM TIZIMINI BOSHQARISH JARAYONINI RIVOJLANTIRILISHI	447
Temirova Shalola Erkinovna	
COMPARATIVE DYNAMICS OF AGRICULTURAL SUPPORT AND GREEN TRANSFORMATION: EVIDENCE FROM FOUR COUNTRIES.....	452
Abduraimov Abdunabi	
SOLIQ MEXANIZMINI RAQAMLI TRANSFORMATSIYA QILISHNING INSTITUTIONAL ASOSLARI	460
To'laganova Feruza Xamidulla qizi	
TADBIRKORLIK SUBYEKTLARIDA BOSHQARUV DARAJASINI MOLIYAVIY NATIJADAN MUSTAQIL BAHOLASH USLUBIYOTI	467
Axmadjanov Abrorbek Akbarjon o'g'li	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA JARAYONIDA YOSHLARNING INNOVATSION ISH BILAN BANDLIGINI TARTIBGA SOLISHNING MAZMUNI VA AHAMIYATI.....	473
Bozorova Guljahon Otabek qizi	
OZIQ-OVQAT MAHSULOTLARI NARXLARINING SHAKLLANISHI: INFLYATSION OMILLAR VA ULARNING AHOLI TURMUSH DARAJASIGA TA'SIRI.....	479
Xakimov Rashid	

OZIQ-OVQAT MAHSULOTLARI NARXLARINING SHAKLLANISHI: INFLYATSION OMILLAR VA ULARNING AHOLI TURMUSH DARAJASIGA TA'SIRI

Xakimov Rashid

Toshkent iqtisodiyot va texnologiyalari universiteti

Iqtisodiyot kafedrası dosenti, i.f.n.

E-mail: rashidhakimov1958@gmail.com

ORCID: 0009-0002-3629-2204

Annotatsiya: Ushbu maqolada oziq-ovqat mahsulotlari narxlarining shakllanish mexanizmlari, ularga ta'sir etuvchi inflyatsion omillar hamda ushbu jarayonlarning aholi turmush darajasiga ko'rsatadigan ta'siri tahlil qilingan. Tadqiqotda xalqaro va milliy statistik ma'lumotlar, xususan, Birlashgan Millatlar Tashkilotining Oziq-ovqat va qishloq xo'jaligi tashkiloti (FAO) tomonidan e'lon qilinadigan Oziq-ovqat narxlar indeksini hamda O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi va Markaziy bankining rasmiy ma'lumotlari asosida qiyosiy tahlil o'tkazilgan. Tadqiqot natijalari oziq-ovqat narxlaridagi o'zgarishlarning aholi, xususan, kam ta'minlangan qatlamlar turmush darajasiga nomutanosib ta'sir ko'rsatishini tasdiqlaydi.

Kalit so'zlar: oziq-ovqat inflyatsiyasi, iste'mol narxlar indeksini, turmush darajasi, oziq-ovqat xavfsizligi, makroiqtisodiy barqarorlik, O'zbekiston iqtisodiyoti, FAO narx indeksini, ijtimoiy himoya.

Аннотация: В статье проанализированы механизмы формирования цен на продовольственные товары, инфляционные факторы, влияющие на них, а также влияние данных процессов на уровень жизни населения. В исследовании проведён сравнительный анализ на основе международных и национальных статистических данных, в частности Продовольственного индекса цен, публикуемого Продовольственной и сельскохозяйственной организацией ООН (FAO), а также официальных данных Государственного комитета Республики Узбекистан по статистике и Центрального банка Республики Узбекистан. Результаты исследования подтверждают, что изменения цен на продовольственные товары оказывают непропорциональное влияние на уровень жизни населения, особенно малообеспеченных слоёв.

Ключевые слова: продовольственная инфляция, индекс потребительских цен, уровень жизни, продовольственная безопасность, макроэкономическая стабильность, экономика Узбекистана, индекс цен FAO, социальная защита.

Abstract: This article analyzes the mechanisms of food price formation, the inflationary factors affecting food prices, and the impact of these processes on the living standards of the population. The study conducts a comparative analysis based on international and national statistical data, particularly the Food Price Index published by the Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO), as well as official data from the State Statistics Committee of the Republic of Uzbekistan and the Central Bank of the Republic of Uzbekistan. The findings confirm that changes in food prices have a disproportionate impact on the living standards of the population, particularly low-income groups.

Keywords: food inflation, Consumer Price Index, living standards, food security, macroeconomic stability, Uzbekistan's economy, FAO Food Price Index, social protection.

KIRISH

Oziq-ovqat mahsulotlari narxlarining shakllanishi zamonaviy makroiqtisodiyotning eng dolzarb muammolaridan biri hisoblanadi, chunki bu jarayon nafaqat milliy iqtisodiyotning barqarorligiga, balki har bir oiladagi kundalik turmush sifatiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. So'nggi o'n yillikda global miqyosda kuzatilgan geosiyosiy beqarorlik, energiya resurslari narxlarining o'zgaruvchanligi, iqlim omillari va logistik zanjirlarning uzilishi oziq-ovqat bozorlarida sezilarli tebranishlarga sabab bo'lmoqda. Xalqaro Valyuta Fondi tomonidan

o'tkazilgan tadqiqotlarda ko'rsatilishicha, global oziq-ovqat narxlaridagi shoklar rivojlanayotgan mamlakatlarning ichki inflyatsiyasiga rivojlangan mamlakatlarga qaraganda ancha kuchliroq va uzoqroq muddat ta'sir ko'rsatadi, chunki bu davlatlarda iste'mol savatida oziq-ovqat mahsulotlarining ulushi yuqori bo'ladi [1].

Oziq-ovqat narxlarining o'sishi ikki tomonlama tabiatga ega hodisa sifatida baholanadi. Bir tomondan, narxlarining oshishi qishloq xo'jaligi ishlab chiqaruvchilari va fermerlar uchun daromadlilikni oshirib, ishlab chiqarishni rag'batlantirishi mumkin, bu esa ba'zi tadqiqotlarda kambag'allikni qisqartirish va qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishini rag'batlantirish omili sifatida ko'rsatilgan [2]. Boshqa tomondan, xarid qiluvchi va sof iste'molchi bo'lgan shahar aholisi, xususan, kam ta'minlangan oilalar uchun bu narxlarning o'sishi real daromadning pasayishiga va turmush darajasining yomonlashishiga olib keladi. Uy xo'jaliklari darajasidagi tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, oziq-ovqat narxlaridagi o'zgarishlarning farovonlikka ta'siri uy xo'jaligining sof sotuvchi yoki sof xaridor ekanligiga qarab tubdan farqlanadi va bu farq turli tahlil usullari orqali baholanganda ham barqaror natija beradi [3].

Oziq-ovqat inflyatsiyasining tarkibiy tuzilishini o'rganish borasida xalqaro moliyaviy institutlar tomonidan olib borilgan so'nggi tadqiqotlar oziq-ovqat komponentining umumiy iste'mol narxlari indeksidagi ulushi va uning o'zgaruvchanligi boshqa tovar guruhlariga nisbatan yuqoriligini ta'kidlaydi, bu esa markaziy banklarning pul-kredit siyosatini shakllantirishda alohida e'tiborni talab qiladi [4]. O'zbekiston sharoitida oziq-ovqat mahsulotlarining iste'mol savatidagi ulushi boshqa ko'plab davlatlarga nisbatan yuqori bo'lganligi sababli, oziq-ovqat narxlaridagi tebranishlar umumiy inflyatsiya darajasiga sezilarli darajada ta'sir ko'rsatadi. Milliy iqtisodiyot bo'yicha o'tkazilgan tadqiqotlarda oziq-ovqat ishlab chiqarishi hajmi bilan iste'mol narxlari o'rtasidagi qisqa va uzoq muddatli bog'liqlik ekonometrik usullar yordamida tasdiqlangan [5].

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Headey va Hirvonning tadqiqoti oziq-ovqat narxlarining o'sishi barcha holatlarda salbiy oqibatlariga olib kelmashini, balki ma'lum sharoitlarda qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishini rag'batlantirib, uzoq muddatli istiqbolda kambag'allikni qisqartirishi mumkinligini ko'rsatadi [2]. Biroq, bu ijobiy ta'sir asosan qishloq joylarida yashovchi va o'zi ishlab chiqaruvchi uy xo'jaliklariga taalluqli bo'lib, shahar aholisi va sof iste'molchi bo'lgan oilalar uchun bunday ijobiy effekt kuzatilmaydi. Tiberti va Tibertining metodologik tadqiqoti ikki xil tahlil usuli (birinchi tartibli va ikkinchi tartibli yondashuvlar) orqali oziq-ovqat narxlari o'zgarishining uy xo'jaligi farovonligiga ta'sirini baholab, natijalarning uy xo'jaligining daromad manbai tarkibiga qarab sezilarli farqlanishini isbotlagan [3].

Kohlscheenning Xalqaro hisob-kitoblari banki uchun tayyorlagan tadqiqotida oziq-ovqat inflyatsiyasining tarkibiy komponentlari, jumladan, global omillar (energiya narxlari, iqlim shoklari) va ichki omillar (ishlab chiqarish xarajatlari, taklif zanjiri) o'rtasidagi nisbat tahlil qilingan, bu esa markaziy banklar uchun oziq-ovqat inflyatsiyasini «vaqtinchalik» yoki «barqaror» xarakterga ega ekanligini farqlash muhimligini ko'rsatadi [4]. Milliy adabiyotlar tahliliga o'tsak, Xakimovning ARDL modeli asosidagi tadqiqotida O'zbekistonda oziq-ovqat ishlab chiqarishi hajmi bilan iste'mol narxlari o'rtasidagi qisqa va uzoq muddatli munosabatlar ekonometrik jihatdan asoslangan bo'lib, ishlab chiqarish hajmining o'sishi uzoq muddatda narx bosimini yumshatishi, biroq qisqa muddatda tashqi shoklarga nisbatan zaiflik saqlanib qolishi ko'rsatilgan [5].

Murodovning tadqiqotida O'zbekistonda oziq-ovqat sanoatini barqaror rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy asoslari ko'rib chiqilgan bo'lib, ishlab chiqarish infratuzilmasi, saqlash va qayta ishlash quvvatlarining yetarli emasligi narx beqarorligining ichki omillaridan biri sifatida baholangan [6]. Axrorovning tadqiqoti global inflyatsion jarayonlarning O'zbekiston iqtisodiyotiga ta'sirini tahlil qilib, tashqi omillarning ichki narx darajasiga uzatilish mexanizmini yoritadi [7]. Shermatov va Karimqulovning tadqiqotida oziq-ovqat iqtisodiyotining tarkibiy jihatlari, jumladan, bozor tuzilishi va narx shakllanish mexanizmlari ko'rib chiqilgan [8]. Ahmedovning tadqiqoti O'zbekiston oziq-ovqat bozorida an'anaviy va zamonaviy chakana savdo shakllarining transformatsiyasini, bu jarayonning narx shakllanishiga ta'sirini yoritadi [9]. Rajabaliyevning tadqiqotida esa oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashda raqamli texnologiyalarni joriy etish narx monitoringi va bozor shaffofligini oshirish vositasi sifatida ko'rib chiqiladi [10]. Ushbu adabiyotlar majmuasi oziq-ovqat inflyatsiyasi muammosining ko'p qirrali, ham global, ham milliy darajadagi omillar ta'sirida shakllanadigan murakkab hodisa ekanligini tasdiqlaydi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda qiyosiy tahlil, statistik tahlil va tizimli yondashuv usullaridan foydalanilgan. Ma'lumotlar manbai sifatida O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasining rasmiy inflyatsiya ko'rsatkichlari, Markaziy bankning oziq-ovqat, nooziq-ovqat va xizmatlar inflyatsiyasi bo'yicha byulletenlari, shuningdek, FAO tomonidan har oyda e'lon qilinadigan Oziq-ovqat narxlari indeksi (FFPI) ma'lumotlaridan foydalanilgan. Xalqaro adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, oziq-ovqat narxlari inflyatsiyasi mavzusi ko'p qirrali yondashuvlarni talab qiladi. Furceri

va hammualliflarining tadqiqotida turli mamlakatlar kesimida o'tkazilgan tahlil global oziq-ovqat narxlaridagi o'zgarishlarning ichki inflyatsiyaga o'tish darajasi (pass-through) mamlakatning rivojlanish darajasi, valyuta kursi siyosati va import qaramligiga bog'liq ekanligini ko'rsatadi [1]. Bu xulosa rivojlanayotgan iqtisodiyotlar, jumladan, Markaziy Osiyo davlatlari uchun alohida ahamiyatga ega, chunki bunday davlatlarda import qilinadigan oziq-ovqat mahsulotlari va ishlab chiqarish resurslari (urug'lik, o'g'it, yoqilg'i) ulushi yuqori bo'ladi.

TAHLIL VA NATIJALAR

O'zbekistonda 2023–2025-yillar davomida kuzatilgan inflyatsiya dinamikasi tahlili shuni ko'rsatadiki, umumiy inflyatsiya darajasi izchil pasayish tendensiyasiga ega bo'lgan, biroq oziq-ovqat inflyatsiyasi ushbu davrda notekis dinamikaga ega bo'lgan. Rasmiy statistika ma'lumotlariga ko'ra, 2025-yil yakunida yillik inflyatsiya 7,3 foizni tashkil etib, bu 2024-yildagi 9,8 foizlik ko'rsatkichdan sezilarli darajada pastroq, so'nggi to'qqiz yildagi eng past ko'rsatkich bo'lgan. Shu bilan birga, oziq-ovqat mahsulotlari narxlarining yillik o'sishi 2025-yil yakunida 5,5 foizni tashkil etgan bo'lib, bu ko'rsatkich 2024-yil oxiridagi darajadan ikki baravardan ortiq yuqori bo'lgan, bu esa oziq-ovqat segmentida narx bosimining yil davomida kuchayganini anglatadi (1-jadval).

1-jadval.

O'zbekistonda iste'mol narxleri indeksining tarkibiy dinamikasi, 2024–2025-yillar (yillik, foizda)

Ko'rsatkich	2024-yil	2025-yil
Umumiy inflyatsiya	9,8	7,3
Oziq-ovqat mahsulotlari	~2,6	5,5
Nooziq-ovqat tovarlari	7,7	5,1
Xizmatlar	yuqori	13,9
Toshkent shahri bo'yicha umumiy inflyatsiya	–	7,1

Manba: O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi va Markaziy bank rasmiy ma'lumotlari asosida muallif tomonidan tuzilgan.

Jadvaldan ko'rinib turibdiki, xizmatlar sohasi inflyatsiyasi barcha tarkibiy qismlar orasida eng yuqori ko'rsatkichni namoyon etgan, biroq oziq-ovqat inflyatsiyasining keskin sakrashi alohida e'tiborga loyiq. Mintaqaviy kesimda ham farqlar mavjud: Farg'ona viloyati va Qoraqalpog'iston Respublikasida yillik inflyatsiya respublika o'rtacha darajasidan yuqori bo'lgan, Jizzax viloyatida esa eng past ko'rsatkich qayd etilgan. Bu holat mintaqalar o'rtasida oziq-ovqat ta'minoti va logistika infratuzilmasidagi farqlarning narx shakllanishiga ta'sir qilishini ko'rsatadi, bu xulosa Murodovanning tadqiqotidagi ishlab chiqarish infratuzilmasi yetarli emasligi haqidagi fikrni tasdiqlaydi [6]. Alohida mahsulot turlari kesimida ham keskin tebranishlar kuzatilgan: sabzavotlar toifasida ba'zi mahsulotlar narxi yil davomida o'nlab foizlarga oshgan bo'lsa, guruch va shakar kabi mahsulotlar narxi, aksincha, pasaygan, bu esa ichki taklif hajmi va tashqi bozor narxleri dinamikasining birgalikdagi ta'siri natijasi sifatida baholanadi.

Global miqyosdagi tendensiyalarni tahlil qilish uchun FAO Oziq-ovqat narxleri indeksi ma'lumotlaridan foydalanildi. Ushbu indeks 2025-yilda o'rtacha 127,2 ballni tashkil etib, bu 2024-yilga nisbatan 5,2 foizga yuqori, biroq 2022-yil martidagi rekord darajadan sezilarli darajada past bo'lgan. 2026-yilning birinchi yarmida indeks yanada o'zgaruvchan dinamika namoyon etib, o'simlik yog'lari va go'sht mahsulotlari narxleri ko'tarilish tendensiyasini saqlab qolgan, don mahsulotlari va shakar narxleri esa pasayish tendensiyasiga ega bo'lgan (2-jadval).

2-jadval.

FAO Oziq-ovqat narxleri indeksining tarkibiy guruhlar bo'yicha dinamikasi, 2025–2026-yillar

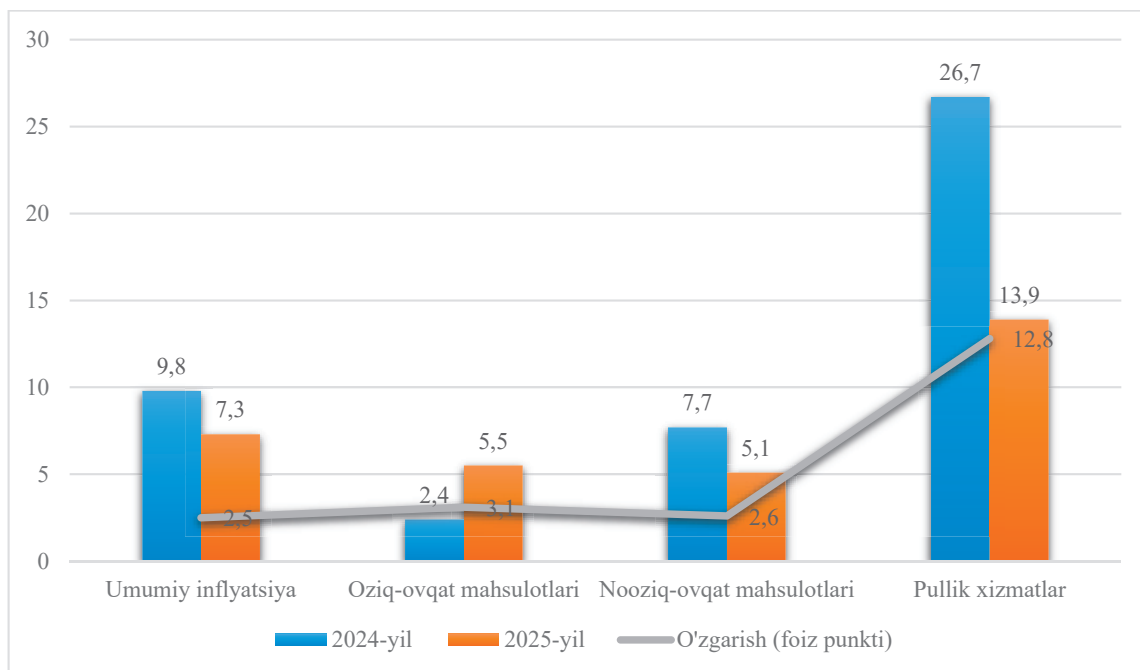
Tovar guruhi	2025-yil o'rtacha (ball)	2026-yil o'rtacha, yanvar–iyun (taxminiy tendensiya)
Umumiy indeks (FFPI)	127,2	128,5–130,8 (o'sish)
O'simlik yog'lari	161,7	keskin o'sish (yiliga 20% dan ortiq)
Sut mahsulotlari	yuqori o'sish	pasayish tendensiyasi
Shakar	104,3 (pasaygan)	yanada pasaygan
Don mahsulotlari	barqaror	mo'tadil o'sish, keyin pasayish
Go'sht mahsulotlari	barqaror o'sish	rekord darajaga yaqin, izchil o'sish

Manba: FAO rasmiy ma'lumotlari asosida muallif tomonidan tuzilgan.

Ushbu ikki jadvalni taqqoslash oziq-ovqat inflyatsiyasining ham global, ham milliy darajada murakkab va bir tekis bo'lmagan tabiatga ega ekanligini ko'rsatadi. Global miqyosda o'simlik yog'lari va go'sht mahsulotlari narxining barqaror o'sishi kuzatilayotgan bir vaqtda, O'zbekistonda ham xuddi shu tovar guruhlarida, xususan, go'sht mahsulotlarida narx o'sishi kuchli bo'lgan, bu global va milliy bozorlar o'rtasidagi bog'liqlikni tasdiqlaydi va Furceri va hammualliflari aniqlagan narx uzatilishi (pass-through) mexanizmining amalda namoyon bo'lishini ko'rsatadi [1]. Shu bilan birga, guruch va shakar kabi mahsulotlarda ham global, ham milliy darajada pasayish tendensiyasi mos kelishi ichki bozorning tashqi omillarga sezgirligini yana bir bor tasdiqlaydi.

Oziq-ovqat narxlaridagi ushbu o'zgarishlarning aholi turmush darajasiga ta'siri nomutanosib xarakterga ega. Iste'mol savatida oziq-ovqat mahsulotlari ulushi yuqori bo'lgan kam ta'minlangan oilalar uchun go'sht va sut mahsulotlari narxining o'sishi real xarid qobiliyatining sezilarli pasayishiga olib keladi, bu esa Tiberti va Tibertining uy xo'jaligi darajasidagi tahlilida keltirilgan xulosalarga mos keladi [3]. Ayni paytda, qishloq xo'jaligi ishlab chiqaruvchilari uchun ayrim mahsulotlar narxining o'sishi daromadni oshirish imkoniyatini yaratadi, biroq bu ijobiy effekt, Headey va Hirvonen ko'rsatganidek, faqat ishlab chiqarish salohiyatiga ega bo'lgan uy xo'jaliklariga taalluqli bo'lib, sof iste'molchi bo'lgan shahar aholisi bu jarayondan faqat zarar ko'radi [2]. Shu sababli, oziq-ovqat narxlar siyosati ishlab chiqilayotganda uy xo'jaliklarining daromad manbai tarkibini hisobga olgan holda tabaqalashtirilgan yondashuv zarur (1-rasm).

1-rasm. O'zbekistonda tovar guruhlari bo'yicha inflyatsiya ko'rsatkichlari, 2024–2025-yy. (% , yil yakuniga nisbatan)

Manba: O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi ma'lumotlari asosida muallif tomonidan tuzilgan.

O'zbekistonda 2024–2025-yillar davomida kuzatilgan inflyatsiya dinamikasini tahlil qilish oziq-ovqat va nooziq-ovqat tovarlari, shuningdek, pullik xizmatlar narxining o'ziga xos, ba'zan bir-biriga qarama-qarshi yo'nalishda rivojlanganini ko'rsatadi. Milliy statistika qo'mitasining rasmiy ma'lumotlariga ko'ra, 2024-yilda umumiy yillik inflyatsiya 9,8 foizni tashkil etgan bo'lsa, 2025-yilga kelib bu ko'rsatkich 7,3 foizgacha pasaygan, bu so'nggi to'qqiz yildagi eng past daraja hisoblanadi. Biroq ushbu umumiy pasayish tendensiyasi barcha tovar guruhlarida bir xilda kuzatilmagan, bu esa inflyatsion jarayonlarning notekis tarkibiy xususiyatga ega ekanligini tasdiqlaydi.

Alohida e'tiborga loyiq holat oziq-ovqat mahsulotlari narxining aynan teskari yo'nalishda harakatlanganidir. 2024-yilda oziq-ovqat inflyatsiyasi atigi 2,4 foizni tashkil etgan bo'lsa, 2025-yilda bu ko'rsatkich 5,5 foizgacha, ya'ni deyarli ikki baravar oshgan. Bu holat shuni ko'rsatadiki, umumiy inflyatsiyaning pasayishi asosan xizmatlar sektoridagi (2024-yilda 26,7 foizdan 2025-yilda 13,9 foizgacha) keskin sekinlashuv hisobiga yuz bergan, oziq-ovqat narxlar esa, aksincha, bosim ostida qolgan. Bunday asimmetrik dinamika kam ta'minlangan oilalar uchun amaldagi turmush qiyinchiligini yashirishi mumkin, chunki ularning xarajat tarkibida aynan oziq-ovqat mahsulotlarining ulushi yuqori.

Qisqa muddatli (oylik) dinamikani ko'rib chiqsak, 2025-yil dekabr oyida oziq-ovqat mahsulotlari narxi 1,5 foizga oshgan bo'lib, bu ko'rsatkich nooziq-ovqat tovarlari (0,3 foiz) va xizmatlar (0,7 foiz) narxining o'sishidan

sezilarli darajada yuqori bo'lgan. Bu holat mavsumiy omillar, xususan, qishki davrda sabzavot va go'sht mahsulotlari narxining ko'tarilishi bilan bog'liq bo'lib, oziq-ovqat bozorining boshqa sektorlarga nisbatan yuqori volatillikka ega ekanligini yana bir bor tasdiqlaydi.

Inflyatsiya jarayonining hududiy kesimini tahlil qilish ham muhim ahamiyatga ega. 2025-yil yakunlariga ko'ra, narxlarning eng yuqori o'sishi Farg'ona viloyati va Qoraqalpog'iston Respublikasida qayd etilgan bo'lib, u yerda yillik ko'rsatkich 7,7 foizni tashkil etgan, Jizzax viloyatida esa eng past daraja — 6,7 foiz — kuzatilgan. Bunday hududlararo farqlar mahalliy bozorlarning tashqi ta'minot zanjirlariga bog'liqlik darajasi, transport xarajatlari va mahalliy ishlab chiqarish salohiyatining notekisligi bilan izohlanadi, bu esa yagona milliy inflyatsiya siyosatini ishlab chiqishda hududiy xususiyatlarni hisobga olish zarurligini ko'rsatadi.

Bazaviy (asosiy) inflyatsiya ko'rsatkichi, ya'ni meva-sabzavot narxidagi o'zgarishlarni hisobga olmagan holda hisoblangan inflyatsiya, tahlil uchun qo'shimcha ahamiyatga ega. 2024-yilda ushbu ko'rsatkich 12 foizni tashkil etgan bo'lsa, 2025-yilda 7,9 foizgacha pasaygan. Bu, bir tomondan, umumiy narx bosimining pasayganidan dalolat bersa, ikkinchi tomondan, mavsumiy omillarga bog'liq bo'lmagan tarkibiy inflyatsiyaning hamon nisbatan yuqori darajada saqlanib qolayotganini ko'rsatadi, bu esa monetar siyosat organlari uchun uzoq muddatli monitoring zaruratini keltirib chiqaradi.

2026-yil iyun oyidagi ma'lumotlar oziq-ovqat narxlarining qisqa muddatli tebranuvchanligini yaqqol namoyon etadi: shu oyda oziq-ovqat mahsulotlari narxi oldingi oyga nisbatan 1,4 foizga pasaygan bo'lsa-da, nooziq-ovqat tovarlari 2,3 foizga va xizmatlar 1,8 foizga qimmatlashgan, natijada yillik inflyatsiya 6,4 foizgacha tezlashgan. Bu holat oziq-ovqat narxlarining mavsumiy pasayishi hisobiga umumiy inflyatsiyani vaqtincha jilovlashi mumkin bo'lsa-da, energiya tariflari va boshqa tarkibiy omillar ta'sirida umumiy narx bosimi barqaror pasaymasligini ko'rsatadi.

2024-yil avgust oyi misolida ko'rilganda, o'sha davrda pullik xizmatlar narxining 14,5 foizga, nooziq-ovqat tovarlarining 7,3 foizga va oziq-ovqat mahsulotlarining 5,5 foizga qimmatlashgani kuzatilgan bo'lib, aholi o'rtasida o'tkazilgan so'rovnoma natijalariga ko'ra, inflyatsiyani subyektiv qabul qilish darajasi 13,6 foizga yetgan, bu rasmiy ko'rsatkichdan sezilarli darajada yuqori bo'lgan. Bunday farq rasmiy statistika va aholining amaliy his-tuyg'ulari o'rtasidagi tafovutni ko'rsatadi hamda iste'mol savatchasining tarkibi va vaznlanish uslubi aholi turli guruhlarining haqiqiy xarajat tuzilishini to'liq aks ettirmasligi mumkinligidan dalolat beradi. Shu sababli, rasmiy inflyatsiya ko'rsatkichlarini tahlil qilishda ijtimoiy so'rovnomalardan orqali olingan subyektiv baholarni ham hisobga olish tahlil natijalarining amaliy ahamiyatini oshiradi.

Yuqoridagi ma'lumotlarni umumlashtirgan holda xulosa qilish mumkinki, oziq-ovqat inflyatsiyasi O'zbekiston iqtisodiyotida nafaqat eng yuqori, balki eng beqaror komponentlardan biri bo'lib qolmoqda. Umumiy inflyatsiya ko'rsatkichining pasayishi makroiqtisodiy barqarorlik nuqtayi nazaridan ijobiy signal bo'lsa-da, oziq-ovqat narxlarining alohida tezlashuvi ijtimoiy himoya siyosati va oziq-ovqat xavfsizligi bo'yicha maqsadli chora-tadbirlarning davom ettirilishini talab qiladi.

So'nggi yillarda oziq-ovqat narxlarining dinamikasini tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, narx o'zgarishlari bir tekis emas, balki mahsulot turlariga qarab sezilarli farqlanadi. Xususan, don mahsulotlari va ularga bog'liq oziq-ovqat turlarining narxi global bozorlardagi tebranishlarga nisbatan yuqori sezuvchanlik ko'rsatadi, chunki mamlakat ushbu mahsulotlarning bir qismini import hisobiga qondiradi. Bunday tashqi omillarga bog'liqlik milliy iqtisodiyotning oziq-ovqat xavfsizligi nuqtayi nazaridan zaif tomonlarini yuzaga chiqaradi va ichki ishlab chiqarishni rivojlantirish zaruratini yanada dolzarblashtiradi.

Inflyatsion jarayonlarning ikkinchi muhim jihati, bu ularning turli daromad guruhlariga notekis ta'sir ko'rsatishidir. Kam ta'minlangan oilalarning iste'mol xarajatlarida oziq-ovqat mahsulotlarining ulushi yuqori daromadli qatlamlarga nisbatan sezilarli darajada katta bo'lganligi sababli, narx o'sishi ularning real xarid qobiliyatiga nomutanosib ravishda salbiy ta'sir ko'rsatadi. Natijada, umumiy inflyatsiya ko'rsatkichi barqaror bo'lgan taqdirda ham, aholining ayrim toifalari uchun amaldagi turmush darajasi pasayishi mumkin, bu esa ijtimoiy tengsizlikning chuqurlashishiga olib keladi.

Milliy valyutaning xorijiy valyutalarga nisbatan qadrsizlanishi ham oziq-ovqat inflyatsiyasining muhim omillaridan biri sifatida baholanadi. Import qilinadigan xomashyo va tayyor mahsulotlar narxining milliy valyutada ifodalanishi ushbu qadrsizlanish jarayoni bilan bevosita bog'liq bo'lib, bu o'z navbatida ichki bozordagi chakana narxlarga tez orada o'tadi. Shu bilan birga, energiya resurslari narxining o'sishi transport va saqlash xarajatlarini oshirish orqali oziq-ovqat mahsulotlari tannarxiga qo'shimcha bosim ko'rsatadi, bu esa inflyatsion spiralning shakllanishiga sabab bo'ladi.

Yuqorida keltirilgan omillarni hisobga olgan holda, davlat tomonidan amalga oshiriladigan ijtimoiy himoya choralari va narx barqarorligini ta'minlashga qaratilgan makroiqtisodiy siyosat o'rtasidagi muvofiqlashtirish alohida ahamiyat kasb etadi. Subsidiyalash mexanizmlari, oziq-ovqat zaxiralarini shakllantirish va ichki ishlab chiqarishni qo'llab-quvvatlash choralari qisqa muddatli istiqbolda narx o'zgaruvchanligini yumshatishga xizmat qilsa, uzoq muddatli barqarorlikka erishish uchun qishloq xo'jaligi sohasidagi tarkibiy islohotlar va ishlab chiqarish samaradorligini oshirish choralari muhim ahamiyat kasb etadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'tkazilgan tahlil shuni ko'rsatadiki, oziq-ovqat mahsulotlari narxlarining shakllanishi global va milliy darajadagi omillarning o'zaro ta'siri natijasida yuzaga keladigan murakkab jarayon hisoblanadi. O'zbekistonda 2025-yilda umumiy inflyatsiyaning pasayishiga qaramay, oziq-ovqat inflyatsiyasining kuchayishi ushbu segmentning alohida monitoring va tartibga solishni talab qilishini ko'rsatadi. Global FAO indeksi bilan taqqoslash milliy bozorning tashqi shoklarga, xususan, energiya narxlari va geosiyosiy vaziyat bilan bog'liq omillarga sezgirligini tasdiqladi.

Aholi turmush darajasini himoya qilish nuqtayi nazaridan quyidagi tavsiyalar taklif etiladi: birinchidan, oziq-ovqat ishlab chiqarish va saqlash infratuzilmasini rivojlantirish orqali ichki taklifni barqarorlashtirish; ikkinchidan, kam ta'minlangan qatlamlar uchun maqsadli ijtimoiy yordam mexanizmlarini oziq-ovqat inflyatsiyasi darajasiga bog'liq holda moslashtirish; uchinchidan, Rajabaliyeva ko'rsatganidek, raqamli texnologiyalar asosida narx monitoringi tizimini takomillashtirish orqali bozor shaffofligini oshirish [10]; to'rtinchidan, chakana savdo tarmog'ining zamonaviylashuvi jarayonini, xususan, Ahmedov tadqiqotida yoritilgan tendensiyalarni hisobga olgan holda, raqobatni kuchaytirish va narx shakllanishida shaffoflikni ta'minlash maqsadida qo'llab-quvvatlash. Yakuniy xulosa sifatida ta'kidlash joizki, oziq-ovqat inflyatsiyasi muammosi faqat pul-kredit siyosati vositalari orqali emas, balki ishlab chiqarish, savdo va ijtimoiy himoya sohalarini qamrab oluvchi kompleks yondashuv orqaligina samarali hal etilishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Furceri D., Loungani P., Simon J., Wachter S. Global Food Prices and Domestic Inflation: Some Cross-Country Evidence. – Washington, DC: International Monetary Fund, 2015. – IMF Working Paper No. 15/133. – URL: <https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2016/12/31/Global-Food-Prices-and-Domestic-Inflation-Some-Cross-Country-Evidence-43024>
2. Headey D., Hirvonen K. Higher Food Prices Can Reduce Poverty and Stimulate Growth in Food Production // Nature Food. – 2023. – Vol. 4. – P. 699–706.
3. Tiberti L., Tiberti M. Food Price Changes and Household Welfare: What Do We Learn from Two Different Approaches? // The Journal of Development Studies. – 2018. – Vol. 54, No. 1. – P. 72–92.
4. Kohlscheen E. Understanding the Food Component of Inflation // BIS Working Papers. – 2022. – URL: <https://arxiv.org/abs/2212.09380>
5. Khakimov B. A. An ARDL-Based Assessment of the Short-Run and Long-Run Effects of Food Production on Consumer Prices in Uzbekistan // Oriens. – 2025. – URL: <https://www.oriens.uz/uz/journal/article/an-ardl-based-assessment-of-the-shortrun-and-longrun-effects-of-food-production-on-consumer-prices-in-uzbekistan/>
6. Murodova M. Ch. O'zbekistonda oziq-ovqat sanoatini barqaror rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy asoslarini takomillashtirish yo'llari // Qo'qon universiteti xabarnomasi. – 2023. – No 8. – URL: https://herald.kokanduni.uz/index.php/public_html/article/view/792
7. Axrorov E. B. Global inflyatsiya jarayonlari va O'zbekiston iqtisodiyoti // Science and Culture: Innovations of the 21st Century. – 2025. – Vol. 1, No 4. – B. 25–27. – URL: <https://globalscholars.uz/index.php/scic/article/view/456>
8. Shermatov A. J., Karimqulova M. X. q. Oziq-ovqat iqtisodiyoti // Ta'limning zamonaviy transformatsiyasi. – 2025. – URL: <https://scientific-jl.com/tra/article/view/28802>
9. Ahmedov Sh. O. o'. O'zbekiston oziq-ovqat bozorida an'anaviy va zamonaviy chakana savdo transformatsiyalari // Marketing jurnali. – 2026. – No 1. – URL: <https://marketingjournal.uz/index.php/mj/uz/article/view/695>
10. Rajabaliyeva I. A. Oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashda raqamli texnologiyalarni joriy etishning samarali yo'llari // Marketing jurnali. – 2025. – URL: <https://marketingjournal.uz/index.php/mj/uz/article/view/1734>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz HAKIMOV

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Hasan MAQSUDOV

2026. № 9/2

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
